FORMAREA SINELUI CREATIV ȘI CREȘTEREA AUTOEFICACITĂȚII CREATIVE PRIN INTERMEDIUL PROGRAMELOR PSIHOEDUCAȚIONALE FACTOR DEBLOCATOR AL MOTIVAȚIEI ÎNVĂȚĂRII

CREATIVE SELF-FORMATION AND CREATIVE SELF-EFFICIENCY INCREASE THROUGH PSYCHOEDUCATIONAL PROGRAMS UNLOCKING FACTOR OF LEARNING MOTIVATION

Mirela (GHERMAN) PANDELICĂ, ORCID: 0000-0001-5357-4217
Universitatea de Stat din Moldova,
Chișinău, Republica Moldova

CZU: 37.042:37.015.3:159.947.5 e-mail: mirela.pandelica17@yahoo.com

In Western cultural contexts, the ability to engage in creative thinking and production is highly regarded in professional and educational environments. Creative individuals are considered to be more confident compared to those with less developed creative abilities and are subjectively perceived as special and unique. Studies demonstrate the fact that the programs through which we develop students' creativity can be effective even if they are carried out for short periods of time, Creation representing one of the mental activities aimed at developing the human psyche and implicitly the student's personality, exploiting his maximum potential. Also, the psychoeducational programs are conducted in a non-formal setting, offering the student greater freedom of expression.

Keywords: *educational programs, creative self, creative self-efficacy, adolescent students, study motivation.*

INTRODUCERE

Noutatea temei este dată de abordarea conceptului de sine creativ prin intermediul programelor psihoeducaționale menite să dezvolte creativitatyea elevilor, studiile evidențiind faptul că elevii creativi sunt mai dornici să acționeze, învățarea reprezentând practic activitatea principală a elevului.

Colectarea de date a inclus metode, precum: utilizarea bazei de date a motoarelor de căutare online pentru identificarea unor lucrări cunoscute în ceea ce privește Sinele creativ și modul în care dezvoltarea creativității elevilor își pun amprenta asupra activismului și motivației învățării la elevii adolescenți, identificarea unor documente relevante ca urmare a căutărilor bazate pe publicații incluse în baza de date academică, analizarea referințelor citate în anumite publicații întâlnite în procesul de cercetare, precum și consultarea unor reviste de specialitate

”Așa cum se întâmplă în cazul multor altor sarcini, sau plăceri, cei mai mulți dintre noi nu știm de ce suntem în stare până nu încercăm să trecem la fapte. După ce am în-

cercat, știm în mod instinctiv dacă ni se pare plăcut - ori dacă avem talent sau fler pentru activitatea respectivă. Apoi, dacă semnele sunt încurajatoare, trebuie să perseverăm. Prin cultivarea de noi activităţi în timpul liber și prin urmărirea unor hobby-uri noi, toți avem posibilitatea să exploatăm potenţialul unor zone adesea insuficient utilizate ale creierului uman" [1, p.144].

Pornind de la această idee încercăm să reliefăm importanța dezvoltării de programe psihoeducționale care să permit dezvoltarea creativității elevilor, deoarece un Eu puternic este capabil să-și identifice propriile nevoi, învățarea reprezentând una dintre accestea.

La nivel psihologic, s-a demonstrat că cei cu abilități creative mai mari prezintă o bunăstare psihologică mai mare, niveluri mai ridicate de reziliență atunci când se confruntă cu experiențe provocatoare și o flexibilitate mai mare în raport cu cerințele dificultăților vieții de zi cu zi [Amabile, 1997; Coholic, Eys și Lougheed, 2012; Lynch, Sloane, Sinclair și Bassett, 2013 apud 6], multe dintre cauzele lipsei motivației scăzute pentru studiu fiind reprezentată și de teama de eșec resimțită tot mai des în rândul elevilor adolescenți.

Un studiu a reliefat faptul că gândirea divergentă (abilitatea de a genera idei creative prin combinarea diverselor tipuri de informații) a fost anterior legată de capacitatea de a imagina evenimente autobiografice viitoare noi și specifice. S-a examinat dacă gândirea divergentă este asociată în mod diferențial cu capacitatea de a construi evenimente viitoare imaginare noi și de a reformula evenimente viitoare (adică, evenimentele trecute reale transformate ca evenimente viitoare) spre deosebire de evenimentele trecute amintite. De asemenea, s-a examinat dacă diferite tipuri de idei creative (de exemplu, „idei vechi" din memorie sau „idei noi" din imaginație) stau la baza legăturii dintre gândirea divergentă și diverse evenimente autobiografice" [6].

În schimb, o mulțime de cercetări din alte părți ale lumii demonstrează că abilitățile de creativitate pot fi îmbunătățite în urma unui antrenament deliberat, cu dimensiuni ale efectelor variind în magnitudine de la moderat la mare [Bott, Quintin, Saggar, Kienitz și Royalty, 2014 ; Byrge și Tang, 2015 ; Karpova, Marcetti, & Barker, 2011 ; Kienitz et al., 2014 ; Ma, 2006 ; Perry & Karpova, 2017 ;Scott, Leritz și Mumford, 2004 apud 7]. Aceste efecte favorabile au fost demonstrate pentru programele de antrenament într-un număr de modalități, setări, populații țintă și durată, unele regimuri de antrenament durând doar câteva zile [West, Tateishi, Wright și Fonoimoana, 2012 apud 7] sau, în unele cazuri, doar o singură sesiune [Ding, Tang, Tang și Posner, 2014 apud 7].

Un studiu de cercetare, realizat în cadrul Universității București ne atrage atenția asupra necesității dezvoltării în cadrul școlilor a programelor psihopedagogice și psihoeducaținale în cadrul școlii , atrăgându-se atenția asupra orelor alocate CDS, prin intermediul cărora s-ar putea dezvolta abilități care ar putea contribuii la creșterea motivației învățării, programele care au ca scop dezvoltarea gândirii divergente și implicit a creativittății reprezentând metode de dezvoltare personală și întărire a Eului [2].

Scopul aplicarii programului psihopedagogic îl reprezintă stabilirea reperelor pedagogice, psihologice și metodologice a unui program psihopedagogic bazat pe tehnici expresiv-creative în dezvoltarea gândirii divergente și implicit a sinelui creativ.

Programul propus este justificat de:

✓ Susținerea elevilor, prin antrenarea gândirii divergente ,a comportamentului creativ;

✓ Necesitatea desfășurării unor programe psihopedagogice bazate pe gandirea divergentă, cercetările în domeniu demonstrând necesitatea acestora, precum și posibilitatea de a fi desfășurate astfel de programe fară a genera costuri suplimentare sau alt fel de limitări;

✓ Oferirea de șanse egale tuturor elevilor la activitate, deoarece este facilă din punct de vedere fizic și material, activitățile desfășurate în aceste perioade necesitând uneori costuri suplimentare și deplasări;

✓ Evitarea supraaglomerării la diverse obiective de interes, deoarece perioadele de desfășurare a celor două evenimente coincide de cele mai multe ori.

Programul vine în sprijinul susținerii competențelor cheie ale profilului de formare pentru absolventul de liceu, descris în documentul Repere pentru proiectarea și actualizarea curriculumului național, urmărind competența cheie. “Competență personală, socială și de a învăța să înveți – presupune reflectarea asupra propriei persoane, gestionarea eficientă a timpului și a informației, a lucra în mod constructiv cu ceilalți, reziliență și managementul propriei învățări și al carierei. Totodată, se referă la a face față incertitudinilor și complexității, a învăța să înveți, a susține propria stare de bine fizică și emoțională, a menține sănătatea fizică și mentală, a empatiza și a gestiona conflicte într-un context incluziv și stimulativ [8].

Programul psihopedagogic cu reprezintă o modaliate de lucru care se adresează profesorilor și elevilor, fiind conceput în așa fel încât să le permită:

- Orientarea elevilor spre înțelegerea factorilor implicați în dezvoltarea unor bariere cognitive în rezolvarea de probleme.
- Să-şi manifeste creativitatea, gândirea divergentă, în raport cu obstacolele care apar în calea atingerii obiectivelor.
- Formarea competenţelor specifice legate de cunoașterea sine, prin descoperirea sensului activităților desfășurate și implicit al propriului sens.
- Profesorul are rolul de a pune elevul într-o anumită situație care să-i permită descoperirea, devenind astfel partener în demersul său creativ.

STRATEGII DIDACTICE

- Utilizarea unor metode active: învăţarea prin descoperire, învăţarea prin cooperare, studiul de caz, brainstorming, simularea, jocul , arta, dar și metode utilizate în cadrul terapiei umanist experiențialiste: povestea terapeutică, imageria dirijată etc. Acestea pot contribui la crearea cadrului educaţional care încurajează interacţiunea socială pozitivă, stimulează atenția, formarea capacităţii de autoanaliză şi de analiză a învățării,

precum și a identificarii din punct de vedere psihologic a nevoilor elevului adolescent, încurajând astfel dezvoltarea gândirii divergente și autoeficacității creative;

- Rezolvarea de aplicaţii care să permită, pe de o parte exersarea unor mecanisme psihice neantrenate suficient, deblocarea emoțională, construirea unor exemple pentru noţiunile însuşite, care să încurajeze insightul, iar pe de altă parte, rezolvarea unor situaţii problemă.

Competențe generale:

1. Explorarea resurselor personale care influenţează planificarea obiectivelor personale, stabilirea nivelului de aspirație și utilizarea adecvată a informaţiilor, în propria activitate, pentru obţinerea succesului;

2. Aplicarea unor strategii pentru rezolvarea unor situatii – problemă, utilizând gândirea divergentă precum şi în analizarea posibilităţilor personale de dezvoltare;

3. Structurarea unui set de atitudini şi comportamente în acord cu propriile trebuințe care să susțină dezvoltarea sinelui creativ [9].

Competente specifice:

1.1. Identificarea obstacolelor care stau în calea descoperirii de solutii creative la diverse probleme.

2.1. Exersarea unor abilități de lucru care să dezvolte gândirea divergentă, fluența, flexibiliatea și originalitatea în rezolvarea de probleme.

3.1. Dezvoltarea unei atitudini pozitive vis-à-vis de rezolvarea problemelor, prin identificarea de soluții creative.

Curiozitatea epistemică pune în prim-plan aspecte ce țin de deblocarea curiozității și nu ia în calcul persoana cu bagajul de atitudini, și nici obiectivele stabilite de aceasta. Teoria pornește de la premise că deblocarea curiozității produce un conflict, iar conflictul, la rândul său, dă naștere motivației de învățare datorită nevoii de informație în vederea depășirii incertitudinii. Este de menționat faptul că prezența stimulării la nivel mediu este ideală, nivelul scăzut provocând monotonie, iar cel înalt inhibare.

Ideea a fost preluată de Bruner și modelată în forma învățării prin descoperire. Părerea cercetătorului este aceea că este important să stimulăm elevul astfel încât el să fie determinat să exploreze și astfel să creasca motivația pentru învățare.

Bruner propune punerea elevului în situaţia de a mânui obiecte, de a rezolva contradicţii, probleme. Pornind de aici, Bruner sugerează că procesul de instruire trebuie să asigure participarea reală, activizarea elevului.[Bruner apud 3].

Coroborând teoria lui Bruner cu teoria autoeficacității [3] a lui Bandura vom încerca să demonstrăm necesitatea dezvoltării creativității elevilor, elaborând programe psihoeducaționale menit să dezvolte autoeficacitatea creativă, un concept prea puțin studiat, despre care se atrage atenția că are un rol deosebit de important, atât la nivelul creșterii personale, cât și al învățării. Studiile demonstrează că orice om poate fi creativ și de asemenea că aceasta poate contribui la creșterea calității învățării. Pornind de la aceste premise, prin intermediul acestui program vom produce o deblocare a creativității, cu scopul de a descoperii plăcerea de a acționa, dar și cresterea sinelui creativ.

Un studiu apărut în Monitorul psihologiei în anul 2020 ne atrage atenția asupra faptului că „persoanele cu potențial creativ își folosesc mai mult timp fiind antrenați în activități care vizează formarea lor profesională, decât cei care nu sunt atât de creativi” [Memmert, Baker & Bertsch, 2010 apud 5].

Pentru a manifesta gândire creativă, influențând în mod pozitiv capacitatea de învățare a elevilor, putem profita de factori precum motivația intrinsecă, deoarece oamenii creativi își iubesc munca, stilul de gândire, deoarece acesta îi ajută pe indivizi să gândească într-un nou mod și să ia decizii bune [Sternberg, 2003 apud 5, p. 46], inteligența, dar și abilitățile creative înnăscute și antrenamentul [Pânișoară 2019, apud 5, p.46].

Un studiu care investighează autoeficacitatea creativă abordează relația dintre aceasta și personalitate, respctiv identitatea personală creativă. „Autoeficacitatea creativă (creative self-efficacy – CSE1) înaltă este considerată a fi o particularitate a creatorilor eminenţi şi este acordată cu marea creativitate (Big-C). În cazul micii creativităţi (mini-c), CSE este, de obicei, tratată ca o caracteristică generală de domeniu cu o puternică relaţionare cu funcţionarea creativă în general, mai degrabă decât convingerea personală de a fi creativ în anumite domenii. Efectele pozitive ale CSE sunt întărite de Identitatea personală creativă (creative personal identity – CPI) formată pe baza experienţelor şi a relaţiei individului cu alte persoane, precum şi cu oportunităţile angajării în activităţi creative. După anumiți autori, CPI poate reprezenta un construct de identitate stabil, aplicabil la diferite situaţii şi medii şi este interpretată atât ca noţiune de evaluare a identităţii care descrie cât de important este să fii creativ, cât şi ca apreciere a creativităţii ” [Jaussi et al., 2007, apud 4 p.282]

De asemenea, ni se atrage atenția că există studii care au demonstrat legătura dintre motivația intrinsecă și autoeficacitatea creativă și personalitatea optimistă. Prin intermediul acestui program psihopedagogic dorim să creștem nivelul autoeficacității creative și să identificăm dacă odată cu creșterea acestuia apar modificări și la nivelul Sinelui creativ și implicit a identității personale creative.

”Funcţiile creative sunt controlate de emisfera cerebrală dreaptă. Aceasta este insuficient utilizată de majoritatea indivizilor, spre deosebire de procesele gândirii specifice emisferei cerebrale stângi, care se caracterizează prin ordine, secvenţialitate si logică. Deoarece emisfera dreaptă este insuficient utilizată, o parte mare din talentul creativ rămâne neaccesată in decursul vieţii. Până nu încercăm, cei mai mulți dintre noi nu vom ști niciodată ce putem realmente realiza.De exemplu, unul din trei britanici doreste să scrie un roman, dar doar un procentaj foarte mic dintre ei trece de etapa inițială de a se gândi pur si simplu la roman.Toţi avem o parte creativă a creierului, aşadar toți deținem potenţialul creativităţii. Dar, din cauza presiunilor vieții moderne și a nevoii de specializare, mulţi nu avem niciodată timpul sau oportunitatea necesare (și nici nu suntem încurajați) pentru a ne explora abilităţile latente, deşi majoritatea dispunem de sufficient «arsenal» pentru realiza acest potenţial sub forma datelor ce au fost introduse, colaționate și procesate de creier de-a lungul multor ani. Ei trebuie să folosească emisfera dreaptă pentru a crea,și emisfera stângă pentru a organiza ceea ce au creat” [1, p.142].

Referințe:

1. Carter Filip-Teste IQ si de personalitate: Evaluați-vă creativitatea, aptitudinile și inteligența, București, Meteor publishing 2015 ISBN 978-606-8653-44-0,pag 141-144
2. CIOBĂNEL, I. *Rezumat teza doctorat*, accesat la 10.03.2023, ora 18:21
3. CUCIUREANU, M. (coord.). *Motivația elevilor și învățarea*. Institutul de Științe ale Educației. Laboratorul Teoria Educației, „Motivația elevilor și învățarea", 2015 .
4. BALGIU, B.A. Asocierea dintre personalitate, autoeficacitate creativă și identitate personală creativă- Revista de Pedagogie,Vol. 64, Nr.4, București, 2018 pag. 282
5. BOTEA, C., NECULA, C.N. Monitorul Psihologiei nr. 85- Relația dintre creativitate și stilurile de învățare, pag. 46, https://monitorulpsihologiei.com/wp-content/uploads/2020/12/Monitorul-Psihologieie-5.pdf, accesat la 11.03.2023, ora 13:20
6. PRESTON, P. Thakral, Amanda C. Yang, 2 Donna Rose Addis, 3, 4, 5 and Daniel L.Schacter, Divergent thinking and constructing future events: Dissociating old from new ideas https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC8414037/, accesat la 11.03.2023 ora 12:45 , pag. 1 Leen Salloum,
7. Vally Zahir, Dina Al Qedra, Sara El, Shazly, Maryam, Safeya Alsheraifi, Alia Alkaabi, Abilități de gândire și creative, Volumul 31, martie 2019, paginile 70-78. Examinarea efectelor antrenamentului de creativitate asupra producției creative, autoeficacității creative și funcționării,neuro-executive,,https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1871187118302931, accesat la 14.09.2023, ora 21:35
8. https://isj.vs.edu.ro/download/Repere-pentru-proiectarea-actualizarea-si-evaluarea-curriculumului-national-Cadrul-de-referinta-al-curriculumului-national-ISBN1.pdf, accesat la 22 ianuarie 2023, ora 11:35.
9. https://programe.ise.ro, accesat la 20 ianuarie 2023, ora 10:23.